

לעילוי בשמת

גיסי היקר הרה"ג ר' משה
בן הגאון ר' יצחק אדלר זצ"ל
נלב"ע בפתע מתוך לימוד תורה
י"ז בסיון תשע"ב

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פכ).

פרשת שלח

הוא, דאמעט מ'וראתם אותו, להרמב"ם כל מה שלובש בלילה פטור, אפילו הוא מיוחד ליום, ומה שלובש ביום חייב, אפילו מיוחד ללילה, - ולהרא"ש כסות המיוחד ללילה פטור, אפילו לובשו ביום, וכסות המיוחד ליום, או ליום ולילה, חייב אפילו לובשו בלילה, ע"כ.

ובהגהות רע"א (או"ח סי' כב, על המג"א סק"א) כתב וז"ל, 'לפי"ז יהי' לשיטת הרמב"ם חילוק דין, דאם קונה טלית (שאנינה מצויצת) ביום, אינו מברך (שהחיינו) עד שעת עשיית ציצית, כיון דאין ראוי ללבושו, - ואם קונה בלילה מברך (שהחיינו) מייד, דהא ראוי ללבישה בלא ציצית בלילה, דכסות יום גם בלילה פטור (לדעת הרמב"ם), עכ"ל.

ד -

ומבאר בדברי הגרע"א, שלדעת הרמב"ם מי שקונה טלית שאינה מצויצת בלילה, דינו לברך שהחיינו בשעת הקנייה, - וגם אם יקנה את הטלית בשעה האחרונה של הלילה, צריך לברך בשעת הקנייה, - ואע"פ שלאחר שיעבור שעה מזמן קניית הטלית יאיר היום, והטלית שוב לא תהי' ראוייה ללבישה (עד שטייל בה ציצית), מ"מ לא אכפת לן בזה, כיון שהעיקר שכתת בשעת הקנייה הטלית ראוייה לשימוש, ולכן בכה"ג דינו לברך שהחיינו בשעת הקנייה.

ומאידך מי שקונה טלית שאינה מצויצת ביום, אינו יכול לברך שהחיינו בשעת הקנייה, כיון שכעת הטלית אינה ראוייה לשימוש, - וגם אם יקנה את הטלית בשעה האחרונה של היום, אינו יכול לברך בשעת הקנייה, - ואע"פ שלאחר שיעבור שעה מזמן קניית הטלית תהי' ראוייה לשימוש 'ממילא', ולכן כשקונה ללבישה 'ממילא', מ"מ לא אכפת לן בזה, ואינו יכול לברך בשעת הקנייה.

כיון שהדין נקבע רק לפי שעת הקנייה, ואם בשעת הקנייה הטלית אינה ראוייה לשימוש כעת 'בפועל', לא אכפת לן בזה שעוד מעט הטלית תהי' ראוייה לשימוש 'ממילא', ולכן כשקונה טלית שאינה מצויצת ביום, אינו יכול לברך שהחיינו בשעת הקנייה.

ה -

והעולה מדברי הגרע"א הנ"ל, שהקונה בגד כזה ש'בפועל' אינו ראוי לשימוש כעת, אינו יכול לברך שהחיינו בשעת הקנייה, - וגם בכה"ג שלאחר זמן הבגד יהי' ראוי לשימוש 'ממילא', מ"מ אינו יכול לברך שהחיינו בשעת הקנייה וכנ"ל.

ומעתה לכאוי י"ל דה"ה נמי בנידו"ד בחתן שקונה 'פראק', שיש לדון שאינו יכול לברך שהחיינו מייד בשעת הקנייה, - כיון דבזמן קניית הפראק, הוא עדיין אינו ראוי לשימוש 'בפועל' לבחור החתן, כיון שאם ילבש אותו כעת, הוא יעשה עצמו ללעג וקלס בעיני כל רואיו, - ולא אכפת לן בזה, שבעוד זמן מה הבגד יהי' ראוי לשימוש 'ממילא', בלא שום תיקון נוסף בבגד, דמ"מ הדין נקבע רק לפי שעת הקנייה וכנ"ל.

וכן יש לומר נמי בנידון שפתחנו בו, במי שקונה 'בלילה' טלית מוכנה עם הציציות, דיש לדון דאולי יצטרך להמתין מלברך שהחיינו, עד שעת העיטוף שיתעטף בה מחר, - משום שאע"פ שבעוד זמן מה כשיאיר היום, הטלית תהי' ראוייה לשימוש 'ממילא', בלא שום תיקון נוסף בטלית, אך מ"מ יש לדון דאינו יכול לברך עליה שהחיינו בשעת

ויאמר ה' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדורתם ונתנו על ציצת הפנף פתיל תכלת: (טו, לו-לז).

הנה קיי"ל (משנ"ב סי' רכג, יז) שהקונה כלים ובגדים הראויים לשימוש מייד בשעת הקנייה, צריך לברך 'שהחיינו' מייד בשעת הקנייה, - אך אם בשעת הקנייה הכלים והבגדים עדיין אינם ראויים לשימוש, וצריך לתת אותם לאומן לתקנם, אזי בכה"ג אין לברך שהחיינו בשעת 'קניית' הכלים והבגדים, אלא יברך רק בשעת 'השימוש' בכלים ובבגדים.

וע"פ זה מבואר במשנ"ב (סי' כב, א), שהקונה טלית שאינה מצויצת, לא יברך שהחיינו בשעת הקנייה, כיון שאז היא עדיין אינה ראוייה ללבישה, (אלא יברך שהחיינו בשעת עשיית הציצית, עיי"ש ואכמ"ל), - אך מי שקונה טלית מוכנה עם הציציות, שהיא ראוייה ללבישה מייד, דינו לברך 'שהחיינו' מייד בשעת הקנייה, עיי"ש.

ומעתה לפי"ז יש לעיין, מה הדין במי שקונה 'בלילה' טלית מוכנה עם הציציות, - האם דינו לברך 'שהחיינו' מייד בשעת הקנייה, - או"ד יצטרך להמתין מלברך שהחיינו, עד שעת העיטוף שיתעטף בה מחר, כיון שבשעת הקנייה 'בלילה', הטלית עדיין אינה ראוייה לשימוש (וכפי שנבאר להלן באות ה).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

א -

דהנה בדומה לזה שמעתי מאמו"ר הגאון רבי חיים יעקב בן שליט"א, שיש לדון מה הדין בבחור חתן שקונה לכבוד יום חתונתו 'פראק' הראוי לשימוש מייד בשעת הקנייה, - האם דינו לברך שהחיינו מייד בשעת הקנייה.

או"ד דכיון דבזמן קניית הפראק, הרי הפראק עדיין אינו ראוי לשימוש לבחור החתן, כיון שאם ילבש אותו כעת וייצא איתו לשוק, הרי הוא יעשה עצמו ללעג וקלס בעיני כל רואיו, כיון שלא מצוי במחוזותינו בחורים שלובשים 'פראק', א"כ אולי אינו יכול לברך שהחיינו, עד שילבש את הפראק ביום חתונתו, ע"כ.

ב -

והנה שורש הספק של ב' הנידונים הנ"ל הוא, דיל"ע בבגד כזה שמצד עצמו הוא ראוי ללבישה כבר בשעת הקנייה, ואין בגוף הבגד שום חיסרון, - וכל החיסרון הוא 'בזמן', שכעת הבגד אינו ראוי לשימוש מצד הזמן, אך בעוד זמן מה הבגד יהי' ראוי לשימוש 'ממילא', בלא שום תיקון נוסף בבגד.

וכעת יש לדון, האם זה שהבגד 'בפועל' אינו ראוי לשימוש כעת, זה סיבה שלא לברך שהחיינו בשעת הקנייה, - או"ד דכיון דאין שום חיסרון בגוף הבגד, לכן אין שום מניעה מלברך שהחיינו בשעת הקנייה, ואע"פ שבפועל הבגד אינו ראוי לשימוש משום שיש חיסרון מחמת הזמן, דמ"מ לא אכפת לן בזה.

ג -

ולכאוי יש לדון לפשוט את הספק הנ"ל, ע"פ חידוש נפלא של הרע"א, וכדלהלן.

דהנה ידועה מחלוקת הרמב"ם והרא"ש שהובאה בשו"ע בה"ל ציצית (או"ח סי' יח, א) וז"ל, 'לילה לאו זמן ציצית

הקנייה, כיון שבשעת הקנייה 'בלילה', הטלית עדיין אינה ראויה לשימוש, וכדלהלן.

- 1 -

דהנה יעו"י במשני"ב בהל' רי"ה (סי' תקפ"א, ו), שכתב בעניין הסליחות' וז"ל, 'השליח צבור מתעטף בטלית בשעה שאומרים י"ג מידות, אף שהוא קודם אור היום, אבל אז אינו מברך עליו, אף שהוא בגד המיוחד ליום, כיון שלבושו בלילה, ויש דיעה דפטור אז מצניצת, כדלעיל בסימן יח (ט"ז השיג עליו, דלמה לו להכניס עצמו לדבר שיש בו ספק, ועל כן לא יטול אז טלית שלו, ולא טלית של קהל שהוא גם כן כשלו, אלא יקח טלית של חבירו, דבזה לכונ"ע פטור מצניצת, ויכוין שנטולו רק לכבוד ולא לקנותו', עכ"ל.

והיינו דלדעת הט"ז, כיון שהלבוש טלית בלילה, נכנס לבעייה של ספק קיום מצוה בלא ברכה, משום שאינו יכול לברך על הטלית בלילה, מחמת שיש מחלו' האם בגד יום חייב בלילה בצניצת, וספק ברכות להקל, - כן אין לו ללבוש טלית בלילה, משום שאין לאדם להכניס עצמו לספק קיום מצוה בלא ברכה, וכנ"ל.

ומעתה לדברי הט"ז הנ"ל יש לדון, דכיון דלדבריו אין להתעטף בטלית בלילה משום שאינו יכול לברך עליה אז, לכן יש לדון שיבלילה' הטלית נחשבת כבגד שאינו ראוי לשימוש, וא"כ אולי הקונה טלית מצויצת בלילה, לא יוכל לברך שהחיינו בשעת הקנייה, - ואע"פ שבעוד זמן מה כשיגיע היום, הטלית תהי' ראויה לשימוש ממילא, אך אע"פ לכאוי לא יוכל לברך שהחיינו בלילה, - וכמו שהוכחנו מהגרע"א הנ"ל, שאם כעת הטלית אינה ראויה לשימוש, לא אכפת לן בזה שבעוד זמן מה הטלית תהי' ראויה לשימוש ממילא, דמ"מ כעת אינו יכול לברך עליה שהחיינו, וכנ"ל.

- 2 -

והנה בעצם מה שהעלינו לעיל לדון, שחתן שקונה פראק הרי זה נחשב שהפראק אינו ראוי לו לשימוש עד יום חתונתו וכנ"ל, באמת יש להעמיק ולעיי' בזה, דיתכן לחמת דכיון דהפראק מצד עצמו בעצם כן ראוי לשימוש לבחור לומר כבר כעת, א"כ אולי י"ל דמה שהחתן לא מסוגל ללבוש כעת את הפראק ולצאת עימו לשוק, מחמת שאין דרכם של בחורים ללבוש פראק, זה אינו מחשיב כאילו הפראק אינו ראוי לו לשימוש בפועל כעת.

כיון שבאמת לאמיתו של דבר יש לדון, דהפראק כן נחשב כראוי לשימוש 'בפועל' כעת, ואע"פ שיש לו מניעה חיצונית מצד מנהגו של עולם, שאין דרכם של בחורים ללבוש פראק, מ"מ לא אכפת לן בזה, - וכד נימא שהפראק באמת נחשב כראוי לשימוש בפועל כעת, אזי יוכל שפיר לברך שהחיינו מייד בשעת הקנייה, - ועיי' בהז'.

אמנם כשהצעתו של הדברים להגאון רבי יחיאל פלק שליט"א אמר בזה, **דאכתי יש להוסיף לפלפל ולדון, דיש מקום להחשיב את הפראק כאינו ראוי לשימוש עד יום חתונתו מצד אחר, וכדלהלן.**

- 3 -

דהנה לעיל העלינו נידון מענייני, לגבי אלו מהחתנים שנוהגים ללבוש 'פראק' ביום חתונתם, - וכעת נביא שאלה מעניינת שהייתה מצוייה בימים האחרונים, לגבי אלו מהחתנים שנוהגים ללבוש 'חליפה' ביום חתונתם, וכדלהלן.

דהנה יש בסי"ד בחורים תתנים רבים שמתחננים בימים אלו, ורבים מהם קנו את החליפה חתונה עוד לפני חג השבועות, - וכדרכה של תורה, התעוררו החתנים לפני חג השבועות בשאלה האם משום כבוד יו"ט, ראוי להם ללבוש ביו"ט את החליפה החדשה שקנו לכבוד החתונה, - או"ד דעדיף להם לשמור את החליפה החדשה, ולא ללבוש אותה עד יום החתונה.

והתשובה לזה מובאת ב'באר היטב' (האע"פ סי' סה, ב) בשם דרשות מהרי"ל ז"ל, 'כבוד לחתן וכלה יחד דין מכתוב הרגל, ונ"מ שאם יש לו איזה מלבוש חדש ללבוש בחופה, ופגע בו הרגל קודם החופה, לא ילבישונו ברגל, אלא יניחו עד יום החופה' עכ"ל, - וע"ע במקור הדברים במהרי"ל, שבמבוא שם שמי שלבוש את הבגד החדש ביו"ט לכבוד יו"ט, ולא מניח לחדש אותו ביום

החופה, הרי הוא נוהג שלא כדן עיי"ש, [ועיי' בפתחי תשובה (סי' ס"ק א)].

- 4 -

ומעתה טען הגאון הנ"ל שליט"א, דלפי"ז יש מקום להחשיב את הפראק לפני החתונה, כאינו ראוי לשימוש בפועל, כיון שהרי יש דין לשמור את הבגד ליום החתונה, ולא ללבושו לפני החתונה אח"י לכבוד יו"ט, וכ"ש שע"פ דין אין ללבושו סתם כך לפני החתונה.

ולפי"ז שוב יש מקום לדון, שלא יוכל לברך שהחיינו על הפראק בשעת הקנייה, כיון שאז הפראק עדיין אינו ראוי לשימוש, - ואע"פ שבעוד זמן מה כשיגיע יום החופה, הפראק יהי' ראוי לשימוש ממילא, אך מ"מ כבר הוכחנו לעיל מדברי הרע"א, שעלנין ברכת שהחיינו צריך שיהי' ראוי לשימוש בזמן הקנייה ממש, וכנ"ל.

- 5 -

אכן באמת יש לחלק טובא, בין ב' הנידונים שפתחנו בהם, ובין הנידון במי שקונה טלית שאינה מצויצת, - ד"ל דרק לענין הקונה טלית שאינה מצויצת, קיי"ל דאינו יכול לברך בשעת הקנייה, כיון דיש חיסרון ב'חפצא' של הטלית, ומחמת שיש חיסרון בגוף הטלית, לכן הטלית נחשבת כאינה ראויה לשימוש, ואינו יכול לברך שהחיינו בשעת הקנייה.

אך לענין הקונה טלית מצויצת בלילה, החיסרון הרי אינו חפצא של הטלית, אלא החיסרון הוא רק בגברא, שלדברי הט"ז הנ"ל יש ל'גברא' בעייה להתעטף בטלית בלילה, כיון שהוא נכנס בזה לספק קיום מצוה בלא ברכה וכנ"ל, - וכן בנידון הפראק הנ"ל, החיסרון אינו ב'חפצא' של הפראק, אלא החיסרון רק ב'גברא', שמוטל על החתן דין שהוא צריך לכבד את הרגל שלו, ולשמור את הפראק ליום חתונתו.

ולכן י"ל דכאשר מצד החפצא של המלבוש, הבגד ראוי לשימוש כבר כעת, הרי הוא יכול שפיר לברך שהחיינו בשעת קניית הבגד, - משום שלענין ברכת שהחיינו, לא אכפת לן בזה שהגברא אינו יכול עדיין להשתמש בפועל בבגד, מממת שיש על הגברא דינים שמונעים ממנו להשתמש בבגד וכנ"ל.

והחילוק הנ"ל בין חיסרון ב'חפצא' לחיסרון ב'גברא', כבר נכתב בשעה"צ (סי' רכג, כא) ובביאור הלכה (סי' רכה, ב) או על האילן), שבכה"ג שמה שהוא אינו יכול להשתמש, הוא רק מחמת אריא דרביעא עליו, אי"ז גורם שלא יוכל לברך שהחיינו, עיי' בדברי הבה"ל והשעה"צ שם היטב ואכמ"ל, - ודו"ק ונפלא.

[הוספות: לענין דברי הט"ז שהובאו באת ה, ועיי' בשיעור' (שם אתה ה) שהביא בשם האחרונים, שכאשר אינו מוצא טלית של חבירו, יתעטף בטלית שלו בלא ברכה, וכביאר היום ימשמש בצניצתו ויברך ענייני, - ומכאן שלמעשה יבדע"ד' אנו נוקטים שאין יאסור' להכניס עצמו לספק קיום מצוה בלא ברכה, - ועיי' בספר 'חוט שני' (שבת ח"ב עמ' ש) שהתקשר בדברי הט"ז הנ"ל, ומכאן קושיותו ביאר בדת הט"ז בדרך אחרת מביאור הפשוט שביארנו דבריו לעיל, עיי"ש ואכמ"ל. - ולגבי מה שהבאנו לעיל את מה שקיי"ל בשו"ע, שצריך לברך שהחיינו בשעת הקנייה, יעו"י ב'כף החיים' (או"ח סי' כב, ו) שכתב וז"ל, 'עכשיו מנהג העולם, שאין לברך שהחיינו על המלבוש, כ"א בשעת הלבישה, וכך על הטלית בשעת העיתוף...'. - אך במשנ"ב סתם בזה כמש"כ בשו"ע, שיש לברך בשעת הקניין, ולא הזכיר שבימינו השתנה המנהג בזה, - ולמעשה ילי"ע עוד בזה].

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס לקרן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המציגות: 'עלון מים זכים' - אדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, עיי' שילחת בקשה לחז"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)